

1. Sak 4: Forslag til endringer av PFUs vedtekter vedr. konklusjoner og publisering ved fellelser

Forslag til vedtak:

Styret slutter seg til budsjettet for 2023.

PFUs konklusjoner og uttalelser har vært diskutert i en rekke fora i 2022, herunder i styremøtene i mars, juni og september. I vedtatt strategi heter det at «*NP skal vurdere å redusere mulige konklusjoner en PFU-klage kan få*». Vi foreslår at styret vedtar endring av PFUs vedtekter i tråd med diskusjonen i forrige styremøte, slik at vedtektene peker på to mulige utfall av en PFU-klage:

- Mediet har brutt god presseskikk
- Mediet har ikke brutt god presseskikk

Samtidig endres også formen på PFUs uttalelser. Hovedgrepet innebærer at PFU i selve konklusjonen (nederst) kun bruker brudd eller ikke brudd på god presseskikk, men at vi gjennom tittel, ingress, kapitler og tekst tydeliggjør formildende omstendigheter i «brudd»- konklusjoner, og evt. kritiske merknader i «ikke brudd»- konklusjoner. Her vises det til de to eksemplene som ble lagt frem for styret i september, og som også ligger nederst i dette dokumentet.

Publisering av fellende uttalelser

Offentliggjøringen av PFUs uttalelse og merkingen av publiseringene er eneste konsekvens når mediet bryter god presseskikk. Det er derfor viktig at fellelser ikke gjemmes bort, men synliggjøres på best mulig måte. Dette handler om å ivareta og styrke tilliten til mediene, og innfri på det klagere må kunne forvente av ordningen.

Strategiplanen peker også på dette området, der det heter at:

- *NP skal vurdere PFU-uttalelsenes form og krav til publisering, for å sikre at fellende eller kritiske uttalelser publiseres slik at sannsynligheten blir størst mulig for at de som hørte eller så den innklagede publisering, også blir kjent med uttalelsen.*

Dagens formulering i vedtektene inneholder selvsagtheter (som at uttalelsen er offentlig), utdaterte krav (som at presselappen skal publiseres; den fremstår i mange sammenhenger malplassert/arkaisk), og uklarheter (som hva synlig plass/relevant sendetid er). Dagens formulering mangler dessuten noe konkret om at ikke hele, men en kortere/annen versjon, av uttalelsen publiseres i tv/radio/podkast etc.

Sekretariatet mener vedtektene bør endres, slik at kravene til publisering og merking blir tydeligere, men uten at vedtektene blir for detaljerte.

I tråd med dette, her er forslag til endringer av PFUs vedtekter § 5, 7 og 9, hvor ny tekst er markert i rødt. Gjeldende vedtektene ligger i sin helhet her:

<https://presse.no/pfu/slik-klager-du-til-pfu/vedtekter/>

Gjeldende vedtekter	Innstilling nye vedtekter
<p>§ 5 Behandling av klagen</p> <p>Det daglige arbeidet for Pressens Faglige Utvalg utføres av Norsk Presseforbunds sekretariat.</p> <p>Når en klage er kommet til sekretariatet, skal sekretariatet først vurdere om klagen tilfredsstillende de formelle kravene i vedtektene.</p> <p>I tilfeller der klagen er svært omfattende, uklar eller utflytende, kan sekretariatet be om at den omarbeides. Dersom det ikke skjer, kan klagen avvises.</p> <p>Saker der det etter sekretariatets vurdering åpenbart ikke foreligger brudd på god presseskikk, kan løses ved forenklet saksbehandling. Slike saker forelegges PFU for godkjenning. Ved full behandling skal klagen først forelegges mediet det klages</p>	<p>§ 5 Behandling av klagen</p> <p>Det daglige arbeidet for Pressens Faglige Utvalg utføres av Norsk Presseforbunds sekretariat.</p> <p>Når en klage er kommet til sekretariatet, skal sekretariatet først vurdere om klagen tilfredsstillende de formelle kravene i vedtektene.</p> <p>I tilfeller der klagen er svært omfattende, uklar eller utflytende, kan sekretariatet be om at den omarbeides. Dersom det ikke skjer, kan klagen avvises.</p> <p>Saker der det etter sekretariatets vurdering åpenbart ikke foreligger brudd på god presseskikk, kan løses ved forenklet saksbehandling. Slike saker forelegges PFU for godkjenning. Ved full behandling skal klagen først forelegges mediet det klages</p>

<p>over med oppfordring til partene om at saken løses i minnelighet.</p> <p>Innen én uke skal innklaget part (mediet) gi beskjed om hvorvidt man har satt i gang forsøk på å finne en minnelig ordning. Dersom det oppnås minnelig ordning mellom partene, skal klager bekrefte dette overfor sekretariatet.</p> <p>Hvis mediet ikke gjør forsøk på å løse saken i minnelighet, har mediet en frist på to uker til å levere tilsvaret.</p> <p>Hvis mediet har forsøkt å finne minnelig ordning, men ikke lykkes, løper to ukersfristen fra den dagen dette ble klart.</p> <p>Klager får deretter én uke til eventuell replikk og innklaget medium har én ukes frist til å levere sin sluttreplik.</p> <p>Svarfristene gjelder med mindre det foreligger spesielle grunner til å fravike dem. Sekretariatet må da varsles snarest om dette.</p> <p>Hvis klager ikke responderer på sekretariatets saksbehandling, kan klagen henlegges.</p> <p>Pressens Faglige Utvalg skal, etter å ha drøftet klagen, vedta en uttalelse. Mulige utfall er at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediet har brutt god presseskikk • Mediet får kritikk • Etter en samlet vurdering har mediet ikke brutt god presseskikk • Mediet har ikke brutt god presseskikk <p>Utvalget må ta en avgjørelse, enten enstemmig eller ved et flertall. Alle medlemmer har én stemme. Vedtaket er endelig og kan ikke påklages.</p>	<p>over med oppfordring til partene om at saken løses i minnelighet.</p> <p>Innen én uke skal innklaget part (mediet) gi beskjed om hvorvidt man har satt i gang forsøk på å finne en minnelig ordning. Dersom det oppnås minnelig ordning mellom partene, skal klager bekrefte dette overfor sekretariatet.</p> <p>Hvis mediet ikke gjør forsøk på å løse saken i minnelighet, har mediet en frist på to uker til å levere tilsvaret.</p> <p>Hvis mediet har forsøkt å finne minnelig ordning, men ikke lykkes, løper to ukersfristen fra den dagen dette ble klart.</p> <p>Klager får deretter én uke til eventuell replikk og innklaget medium har én ukes frist til å levere sin sluttreplik.</p> <p>Svarfristene gjelder med mindre det foreligger spesielle grunner til å fravike dem. Sekretariatet må da varsles snarest om dette.</p> <p>Hvis klager ikke responderer på sekretariatets saksbehandling, kan klagen henlegges.</p> <p>PFU skal, etter å ha drøftet klagen, vedta en uttalelse. Mulige utfall er at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediet har brutt god presseskikk • Mediet har ikke brutt god presseskikk <p>Utvalget må ta en avgjørelse, enten enstemmig eller ved et flertall. Alle medlemmer har én stemme. Vedtaket er endelig og kan ikke påklages.</p>
--	--

<p>§ 7 Publisering av fellende uttalelser</p> <p>Uttalelsene fra Pressens Faglige Utvalg er offentlige. God presseskikk tilsier at uttalelser som konkluderer med brudd eller kritikk, gjengis snarest mulig, i sin helhet og på godt synlig plass/i relevant sendetid i de medier saken gjelder. Uttalelsen skal gjengis med PFUs logo og presselapp.</p> <p>Fellende eller kritiske uttalelser publiseres slik at sannsynligheten blir størst mulig for at de som hørte eller så den innklagede publisering, også blir kjent med uttalelsen. Felte artikler eller innslag skal merkes slik at det er tydelig for publikum når de senere hentes frem og det skal om mulig lenkes til PFUs uttalelse.</p> <p>I særlige tilfeller, for eksempel når en offentliggjøring vil kunne krenke privatlivets fred, skal kun en orienterende uttalelse publiseres. Dette avgjøres av PFU.</p>	<p>§ 7 Publisering av fellende uttalelser</p> <p>Når mediet har brutt god presseskikk, skal PFUs uttalelse publiseres slik at den blir kjent for flest mulig.</p> <p>Uttalelsen publiseres i sin helhet i den kanal som egner seg for fullversjon. Det skal også publiseres en tilpasset versjon i øvrige kanaler der det presseetiske overtrampet skjedde. Uttalelsen skal publiseres snarest mulig.</p> <p>Felte publiseringer skal merkes med at mediet har brutt god presseskikk, slik at det presseetiske overtrampet er tydelig for publikum når publiseringen senere hentes frem.</p> <p>I særlige tilfeller, for eksempel når en offentliggjøring vil kunne krenke privatlivets fred, skal kun en orienterende uttalelse publiseres. Dette avgjøres av NPs generalsekretær.</p>
<p>§ 9 Ikrafttredelse</p> <p>Disse vedtekter trådte i kraft 15. mars 1972 og er senere revidert 1. desember 1976, 21. november 1984, 2. desember 1987, 17. juni 1992, 11. november 1992, 22. november 1995, 9. juni 1997, 19. juni 1998, 31. mai 2000, 22. juni 2001, 28. november 2001, 23. november 2007, 1. juli 2013, 1. april 2016, 16. mars 2018 og 4. desember 2020.</p>	<p>§ 9 Ikrafttredelse</p> <p>Disse vedtekter trådte i kraft 15. mars 1972 og er senere revidert 1. desember 1976, 21. november 1984, 2. desember 1987, 17. juni 1992, 11. november 1992, 22. november 1995, 9. juni 1997, 19. juni 1998, 31. mai 2000, 22. juni 2001, 28. november 2001, 23. november 2007, 1. juli 2013, 1. april 2016, 16. mars 2018, 4. desember 2020 og 9. desember 2022.</p>

Forslag til vedtak:

Styret slutter seg til forslaget til endring av PFUs vedtekter, i tråd med saksfremlegget.

Styret ber om sekretariatet gjør en evaluering av endringen til to konklusjoner etter ett år.

Eks. på ny form på uttalelsene:

Tidligere reell uttalelse som landet på «etter en samlet vurdering ikke brudd». Ny versjon under – ikke brudd:

Aftenposten fikk kritikk på flere punkter, men brøt ikke god presseskikk

Aftenposten fikk kritikk i Pressens Faglige Utvalg (PFU) for ikke å ha gjengitt kilder korrekt i en artikkel om arbeidskonflikter i det statlige foretaket Bane Nor. PFU konkluderte likevel med at avisen ikke brøt god presseskikk, og la vekt på at avisen rettet feilene og at meningsinnholdet i det kildene uttalte ikke ble endret.

Bane Nor klaget på to artikler i Aftenposten. I den første artikkelen beskrev avisen hvordan flere ansatte opplevde seg dårlig behandlet, og at en av dem saksøkte Bane Nor for usaklig oppsigelse. I den andre artikkelen fortalte avisen at mannen ikke fikk medhold i retten.

Bane Nor mente Aftenposten opptrådte i strid med god presseskikk på følgende punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP): 3.2 - om opplysningskontroll og kildebredde, 3.7 - om å gjengi meningsinnholdet, 4.13 - om å rette feilaktige opplysninger så fort som mulig og 4.14 - om samtidig imøtegåelse.

Flere uriktige påstander

Bane Nor klaget avisen inn til PFU fordi selskapet mente Aftenposten publiserte en artikkel uten god nok dekning i faktiske forhold. Klager anførte at det ble publisert flere uriktige påstander, og at rettelsene som avisen gjorde, ikke var gode nok. Videre mener klager at Aftenposten konstruerte sitater: Avisen satte sammen et sitat som aldri ble uttalt, feilsiterte konserndirektøren og tillit HR-direktøren et sitat som ikke var hennes. Ifølge klager fikk Bane Nor heller ikke tilstrekkelig mulighet til samtidig imøtegåelse. Avisen unnlot å forelegge flere av opplysningene som ble publisert, skriver klager. Etter klagers mening burde avisen også kontaktet dem for kommentar til den andre artikkelen, der bare saksøkerens advokat kom til orde.

Meningsinnholdet ble ikke forandret

Aftenposten avviste at god presseskikk er brutt. Avisen beklager at de publiserte feil, men mener dette var små feil, som ble veid opp av rettelsene. Sitatet som klager mener aldri ble uttalt, var en sammenstilling av uttalelser som redaksjonen fikk på epost. Meningsinnholdet ble ikke forandret, argumenterer avisen, som likevel valgte å omgjøre sitatet til indirekte gjengivelse. De øvrige to sitatene var feil som tydelig ble rettet opp, understreker avisen. Aftenposten mener at alle påstander som utløste samtidig imøtegåelse ble forelagt, og at Bane Nor fikk god mulighet til å svare. Når det gjelder den andre artikkelen, viser Aftenposten til at dette var et rettsreferat, som ikke utløste rett til samtidig imøtegåelse. Saksøkerens advokat ble kun sitert på at de ville anke dommen, skriver avisen.

Sitatfeil kan gi utilsiktet slagside

Pressens Faglige Utvalg forstår at klager reagerer på at Aftenposten publiserte flere feil og unøyaktigheter i den første artikkelen. Utvalget påpeker på generelt grunnlag at slurv og unøyaktigheter kan gi fremstillingen en utilsiktet slagside. Når omtalen er kritisk vinklet, som her, er det særlig viktig å kontrollere at alt er korrekt.

Flere av feilene handler om sitater. VVP 3.7 sier at kilder skal gjengis korrekt, og at «pressen har plikt til å gjengi meningsinnholdet i det som brukes av intervjubjektets uttalelser». PFU merker seg at Aftenposten sammenstilte tre setninger i en skriftlig uttalelse til én setning, som fremstod mer muntlig. PFU påpeker at kilder ikke har krav på å bli gjengitt i sin helhet, og at sammenstilling av sitater kan være i tråd med god presseskikk. Samtidig advarer PFU sterkt mot sitatbruk som gjør at kilden ikke kjenner seg igjen i det som blir sagt.

Rettelsene veide opp for overtrampet

PFU konkluderer med at meningsinnholdet i dette tilfellet var det samme, selv om tonen i uttalelsen ble en annen i sitatet Aftenposten publiserte. Utvalget vektlegger at avisen gjorde om uttalelsen til indirekte sitat etter klagers reaksjon, slik at uttalelsen som står i artikkelen i dag, utvilsomt er i tråd med god presseskikk.

Aftenposten har håndtert også andre feil gjennom å rette, jf. VVP 4.13. Det gjelder også sitatet som feilaktig ble tillagt Bane Nors HR-direktør. I den presseetiske vurderingen må PFU ta hensyn til feilenes alvorlighetsgrad, hvor skadelige de fremstår. PFU er kritisk til antallet feil og unøyaktigheter, men utvalget faller likevel ned på at rettelsene veide opp for det opprinnelige overtrampet og at Aftenposten ikke brøt god presseskikk.

Bane Nor fikk svare, og kildegrunlaget var godt nok

Pressens Faglige Utvalg vil på generelt grunnlag oppfordre mediene til å være tydelige overfor kilder når opplysninger skal forelegges for samtidig imøtegåelse, jf. punkt 4.14 i Vær Varsom-plakaten (VVP). Om man skal ha reell mulighet til å forsvare seg, må man få vite hvilke beskyldninger som skal publiseres.

Mediene er imidlertid ikke forpliktet til å oppgi nøyaktig hvilke formuleringer som skal publiseres, så lenge det faktiske innholdet i beskyldningene er gjort kjent for kilden. PFU mener Aftenposten har oppfylt dette punktet i kontakten med Bane Nor, og at foretaket har fått tilstrekkelig mulighet til å ta til motmæle, jf. VVP 4.14.

Selv om PFU kan forstå at Bane Nor gjerne skulle kommet med utfyllende opplysninger til enkelte formuleringer i den første publiseringen, mener utvalget at omtalen er basert på et bredt kildemateriale og at sentrale opplysninger ikke er blitt utelatt, jf. VVP 3.2 om kildebredde. Det kommer klart frem at arbeidskonfliktene har to sider, og PFU understreker at det var Aftenpostens rett å velge vinkling. PFU påpeker også at Bane Nor som et stort statlig foretak må akseptere mer av mediene enn mange andre.

Aftenposten har ikke brutt god presseskikk

Og her er et eksempel på den motsatte siden, der vi har skrevet om en uttalelse som opprinnelig konkluderte med fellelsen «kritikk», og som her er skrevet om til en «brudd»-uttalelse med formildende elementer:

Agderposten brøt god presseskikk, men fikk medhold på flere punkter

Agderposten ble felt i Pressens Faglige Utvalg (PFU) for at bare den ene partens syn kom

frem i en nabokonflikt. Det ble ikke fremsatt alvorlige beskyldninger mot klagerne, og heller ikke publisert åpenbare feil. Likevel konkluderte utvalget at artikkelen fremstod ensidig og unyansert.

Klagen gjaldt fire artikler i Agderposten om en planlagt landbruksbygning, som møtte store protester fra naboene. I artiklene fremgikk det også at naboene var svært kritiske til saksbehandlingen i kommunen.

Ekteparet som driver gården, mente Agderposten opptrådte i strid med god presseskikk på følgende punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP): 3.2 - om opplysningskontroll og kildebredde, 4.12 - om aktsomhet ved bildebruk og 4.14 - om samtidig imøtegåelse.

Ble fremstilt lite troverdig

Ekteparet klaget avisen inn til PFU fordi de mente publiseringen fremstod som partisk. De opplevde det som at avisen førte saken på vegne av naboene. Klager mente de ble fremstilt som lite troverdige personer, som forsøkte å lure kommunen. Videre påpekte ekteparet at de ikke ble kontaktet før publisering, slik at de kunne komme med sin versjon.

Klager mente videre at bildene avisene valget å bruke i artiklene, var manipulert og ikke stemte med virkeligheten, hverken når det gjaldt bygningens størrelse, farge eller plassering. Klager reagerte også på bruken av ordet «kjempefjøs», som de mente er uriktig og gir negative assosiasjoner.

Kritikken rettet mot politikerne

Agderposten avviste brudd på god presseskikk. Avisen mente klager med fordel kunne blitt kontaktet før publisering, men at opplysningene i artiklene ikke var av en slik karakter at de utløste samtidig imøtegåelse. Avisen mente kritikken som fremkom i sakene var rettet mot politikerne, ikke mot klager. Videre fremholdt avisen at bildene som ble brukt var relevante, og tydelig merket. Avisen mente bruken av ordet «kjempefjøs» er en beskrivelse som må aksepteres, og viser også til at klager i ettertid fikk slippe til med kritikk mot avisen.

Ikke åpenbare feil, og mediene må kunne forenkles

Pressens Faglige Utvalg mener det har offentlig interesse å få vite hvordan naboer reagerer på et byggeprosjekt som det her er snakk om. Derfor var det relevant av Agderposten å omtale saken.

PFU mener også illustrasjonene var relevante for artiklene. Leserne ble tydelig gjort oppmerksom på at dette var illustrasjoner naboene hadde fått laget for å fremme sitt syn i forbindelse med klagen. Det er heller ikke dokumentert åpenbare feil, selv om klager mener bildene gir et uriktig inntrykk. Utvalget registrerer at det i tillegg ble brukt kart utarbeidet av kommunen.

Videre mener utvalget det var akseptabelt å bruke ordet «kjempefjøs» i tittel og ingress om den planlagte landbruksbygningen på 1000 kvadratmeter. PFU minner om at det i journalistikken må være rom for forenkling og spissing. Det avgjørende er at det ikke forenkles på en slik måte at meningsinnholdet endres.

Ikke sterke beskyldninger

PFU mener det gikk tydelig frem i artiklene at kritikken fra naboene var rettet mot kommunen, som også svarte på den. Utvalget mener derfor det ikke ble rettet sterke beskyldninger mot klager, som utløste retten til samtidig imøtegåelse, jf. VVP 4.14.

Slik utvalget ser det, måtte redaksjonen kunne vinkle på naboklagene i de tre første artiklene. Dette kan etter utvalgets mening ikke leses som at avisen tok parti i konflikten.

PFU har likevel forståelse for at klager opplever artiklene som skjeve og ubalanserte. Utvalget minner

om at det er viktig at redaksjonene tar hensyn til hvordan omtaler av konflikter som dette kan oppleves av de som er involvert.

Ensidig kildevalg, unyansert fremstilling

Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder, jf. VVP 3.2. Den som omtales eller er part i saken, er ofte en sentral kilde å sjekke opplysninger mot. Hadde klager i dette tilfellet blitt kontaktet før publisering, kunne ekteparet kommet med sitt syn på innvendingene fra naboene, både med hensyn til plassering, størrelse og bruksområde for bygningen, samt illustrasjonene i artiklene. Dette ville nyansert bildet som tegnes av byggeprosjektet. Selv om vinkling, illustrasjoner og ordbruk hver for seg er presseetisk akseptable, fremstår artiklene for ensidige uten klagers syn på byggeprosjektet, i strid med VVP 3.2.

Agderposten har brutt god presseskikk.